

Elinikäisen oppimisen neuvosto
Petri Lempinen

EU2020-konsultaatio

Vain osaava Eurooppa voi menestyä.

- Elinikäisen oppimisen neuvoston lausunto luonnoksesta EU2020 –strategiaksi

Eurooppa tarvitsee kunnianhimoisia ja realistisia tavoitteita, joihin pyrkimällä nousemme talouskriisistä ja vastaamme väestön ikääntymisen ja elinkeinorakenteiden muutoksen vaatimukseen. Myös energia-, ilmasto- ja ympäristökysymykset muuttavat elinkeinoelämän toimintaympäristöä rajusti.

Marraskuussa julkaistussa EU:n vuoden 2009 työllisyysraportissa arvioidaan, että siirtymä hiilidioksidittomaan talouteen muuttaa osaamisen kysyntää työmarkkinoilla. Hiilidioksiditon talous suosii ainakin aluksi koulutettua työvoimaa (high-skilled workers). Rakennemuutoksen tukeminen edellyttää ammattitaitoon keskittyvää politiikkaa, mikä sisältää kaikki koulutustasot. Riittävät perustaidot ovat edellytys ammattiin oppimiselle.

Lissabonin strategiassa vuonna 2000 tunnustettiin osaamisen ja koulutuksen merkitys menestystekijänä. Viime vuosikymmenen aikana EU:n toiminta koulutuspolitiikan alueella on vahvistunut, vaikka koulutusasiat ovat kansallisen toimivallan piirissä. Käytännön tuloksia ei kuitenkaan ole vielä näkyvissä.

EU:n komission ja ministerineuvoston uusi yhteinen raportti Koulutus 2010-ohjelmasta on valmistumassa. Sen mukaan koulutuksen kehittämiseksi asettuja yhteisiä tavoitteita ei Euroopassa saavuteta. Luetun ymmärtämisen osalta (low-achieving 15-year olds in reading literacy) tilanne on jopa heikentynyt kuluneen vuosikymmenen aikana. Tämä viestii, että koulutusjärjestelmien rakenteet eivät ole kunnossa. Tuolloin riittäviäkin voimavaroja ei välttämättä kyetä hyödyntämään tarkoituksenmukaisesti. Samanaikaisesti Euroopassa on yhä 77 miljoonaa 25–64 -vuotiasta, joilta puuttuu ammatillinen koulutus. Tämä on lähes 30 % aikuisten ikäryhmästä.

Opintojen jatkaminen peruskoulutuksen jälkeen ja opintojen keskeytymisen ehkäiseminen ovat edelleen keskeisiä haasteita Euroopassa. Myös Suomessa siirtymät jatko-opintoihin niin perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen kuin toiselta asteelta korkeakoulutukseen vaativat huomiota. Korkeakoulutuksen erityisenä haasteena Suomessa on kansainvälistyminen. Suomalaista innovaatiojärjestelmää ja sen rahoitusta on kritisoitu kovin sanoin, vaikka rahoituksen taso on sinänsä korkea.

Luonnos EU 2020 –strategiaksi korostaa kestävästä kasvusta työpaikkojen synnyn lähteenä. Painopisteenä ovat tieto ja osaaminen, mitkä luovat edellytykset kasvulle ja sosiaaliselle yhteenkuuluvaisuudelle.

Taluskriisin aikana Euroopan uhkana on työmarkkinoiden jakautuminen. Samalla on vaara, että Eurooppa kohtaa samanaikaisesti pulan osaavasta työvoimasta ja rakennetyöttömyyden. Syrjäytyminen työmarkkinoilta uhkaa yhtä aikaa nuoria ja työttömäksi jääviä aikuisia.

Työelämäänsä osallistuminen on tärkein tapa ehkäistä syrjäytymistä ja tukea aktiivista kansalaisuutta. Kansalaisen näkökulmasta henkilökohtainen kehittyminen, aktiivinen kansalaisuus ja työllistyminen koulutuksen avulla ovat toisiinsa liittyviä tavoitteita.

Euroopan ja sen talouselämän menestys tulevilla vuosikymmenillä perustuu osaamiseen, mitä syntyy koulutuksessa, tutkimuksessa ja innovaatioissa sekä työ- ja elinkeinoelämässä.

Innovaatiopolitiikan ja korkeakoulujen uudistamisen on tuettava yritysten ja korkeakoulujen yhteistyötä. Myös koulutuksessa tarvitaan lisää yhteistyötä työelämän kanssa. Koulutus- ja työvoimapolitiikkaa on kehitettävä yhdessä niin EU:ssa kuin jäsenmaissa.

Maailman muuttuessa ympärillämme on koulutuksen vastattava uusiin yhteiskunnan tarpeisiin. Huippuosaamisen tuottaminen koulutuksen kaikilla tasoilla on välttämätöntä. Samanaikaisesti koulutus huolehtii syrjäytymisen ehkäisemisestä. Nämä koskevat niin yleissivistävää, ammatillista kuin korkeakoulutusta. Koulutukselliset innovaatiot ja uudessa maailmassa tarvittava osaaminen syntyy usein eri toimijoiden ja eri toimialojen rajapinnoissa. Eurooppa tarvitsee nykyistä joustavampia koulutusjärjestelmiä, joissa elinikäisen oppimisen erilaiset polut ovat mahdollisia.

Koska ihmiset ja heidän osaamisensa ovat tärkein Euroopan voimavara, on koulutuksen oltava mahdollista jokaiselle. Tulevaisuuden työmarkkinoiden osaamistarpeiden ennakointi ei riitä, vaan eurooppalaisilla on oltava mahdollisuus ammattitaidon hankkimiseen. Työpaikkojen näkökulmasta kyse on olemassa olevan osaamispotentialin käyttämisestä.

Korkeakoulut ovat keskeisiä tutkimustiedon ja innovaatioiden lähteitä. Jotta tutkimus on Euroopassa korkeatasoista, on tutkijan uran houkuteltava lahjakkuuksia. Euroopan haasteena on innovaatioiden käyttöön ottaminen. Tämä edellyttää monipuolista ammattitaitoa, mitä karttuu niin ammatillisessa kuin korkeakoulutuksessa

Koulutuksen kehittämisessä on perusopetuksen ja korkeakoulutuksen ohessa painotettava ammatillista koulutusta, jota ei ole edes mainittu luonnoksessa. Tätä tukevat myös Cedefopin ennusteet, joiden mukaan tulevaisuudessa puolesta työpaikoista edellytetään ammatillista koulutusta ja lähes kolmasosassa työpaikoista edellytetään korkeakoulutusta. Ammatillisen koulutuksen merkitystä korostavat myös aikuisten koulutustarpeet elinkeinorakenteiden murroksessa. Elinikäinen oppiminen on edellytys ammatilliselle liikkuvuudelle, koska uusista työtehtävissä vaaditaan uutta osaamista.

Ammatin hankkiminen tai vaihtaminen edellyttää riittäviä perustietoja ja -taitoja niin nuorilta kuin aikuisilta. Niiden puute on keskeinen elinikäisen oppimisen este Euroopassa. Nopeat muutokset työmarkkinoilla ja osaamistarpeessa edellyttävät toimivaa aikuiskoulutusjärjestelmää. Työikäiset aikuiset muodostavat suurimman työvoimareservin Euroopassa.